SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2794

av Ludvig Aspling (SD)

Opastöriserad mjölk

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta försäljning av opastöriserad mjölk och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Egen reflektion

Jag har haft barn med eksem, särskilt min yngsta hade mycket svårt eksem som motstod all behandling som svensk sjukvård kunde erbjuda. Idag är han dock helt eksemfri, tack vare ett glas opastöriserad mjölk per dag. I vårt fall var kausaliteten övertydlig, inom loppet av två veckor gick barnet från klåda och utslag över hela kroppen, som varat konstant i ca 2 års tid, till inga utslag alls. Ett N av 1 räcker naturligtvis inte som motiv till en riksdagsmotion. Det finns dock gott om forskning som stöder den opastöriserade mjölkens hälsoeffekter.

Forskning

Det starkaste vetenskapliga stödet för positiva hälsoeffekter gäller astma och allergi hos barn. Underlaget finns i flera europeiska befolkningsstudier: PARSIFAL, som leddes av Karolinska institutet, GABRIELA och PASTURE, som leddes av universiteten i Basel och München. Även om vetenskapligt stöd för effekten på eksem finns i mindre omfattning så brukar astma, allergi och eksem kallas den ”atopiska triaden”, de tre hälsotillstånden har mycket gemensamt och är alla immundrivna.

En metaanalys av åtta studier från 2020 visar att barn som drack opastöriserad mjölk före fem års ålder hade 42 procent lägre risk för astma. Risken för hösnuva var 32 procent lägre och för atopi (allergisk sensibilisering, vilket är vanligt vid böjveckseksem) 24 procent lägre. Effekten fanns även hos barn som inte bodde på gård, vilket pekar på att mjölken i sig haft effekt oavsett gårdsmiljön i övrigt.[1]

PASTURE-studien från 2016 följde 1 133 barn från födsel. Barn som drack opastöriserad mjölk från fyra års ålder hade 74 procent lägre risk för astma vid sex års ålder.[2]

PARSIFAL-studien från 2007 omfattade nästan 15 000 barn från flera länder inklusive Sverige, bland annat var risken för födoämnesallergi 58 procent mindre bland barn som drack opastöriserad mjölk.[3]

PASTURE-studien från 2015 följde spädbarn som fått opastöriserad mjölk, de drabbades av runt 30 procent färre luftvägsinfektioner och hade 86 procent lägre risk för öroninflammation.[4]

Den så kallade bondgårdsflorastudien vid Göteborgs universitet och Chalmers fann allergi hos 4 procent av barnen från mjölkgårdar, mot 25 procent av andra barn på landsbygden, studien hade dock få deltagare.[5]

Slutligen fann GABRIELA-studien från 2011, som följde 8 334 skolbarn i Tyskland, Österrike och Schweiz, att de som fått opastöriserad mjölk hade 41 % lägre risk för astma, 26 % lägre risk för atopi och 49 % lägre risk för hösnuva.[6]

---

[1] The Beneficial Effect of Farm Milk Consumption on Asthma, Allergies, and Infections: From Meta-Analysis of Evidence to Clinical Trial, Brick, Hettinga, Kirchner, Pfaffl & Ege, Journal of Allergy and Clinical Immunology: In Practice, 2020.

[2] ω-3 fatty acids contribute to the asthma-protective effect of unprocessed cow's milk,
Brick m.fl., Journal of Allergy and Clinical Immunology, 2016. Inrättning: LMU München.

[3] Prevention of Allergy – Risk factors for Sensitization In children related to Farming and Anthroposophic Lifestyle"
Projektet leddes från Institutet för miljömedicin vid Karolinska institutet av Göran Pershagen
Mjölkanalysen gjordes av Marco Waser m.fl. vid Institutet för social- och preventivmedicin, Basels universitet: "Inverse association of farm milk consumption with asthma and allergy in rural and suburban populations across Europe", Clinical & Experimental Allergy, 2007.

[4] Protection against Allergy – Study in Rural Environments": "Consumption of unprocessed cow's milk protects infants from common respiratory infections"
Loss m.fl., Journal of Allergy and Clinical Immunology, 2015. Inrättning: Dr. von Hauners barnsjukhus, Ludwig-Maximilians-Universität (LMU) München, med partner i fem länder.

[5] Sahlgrenska akademin vid Göteborgs universitet och Chalmers (Agnes Wold, Bill Hesselmar m.fl.). Avhandling: "Early dietary exposure is associated with allergy development in the FARMFLORA birth cohort", Chalmers 2016.

[6] The protective effect of farm milk consumption on childhood asthma and atopy: the GABRIELA study Del av GABRIEL Advanced Studies, ett EU-finansierat forskningsprogram om orsakerna till astma. Loss m.fl., Journal of Allergy and Clinical Immunology, 2011.

I de flesta av studierna ligger konfidensintervallen under 1, vilket innebär att effekterna är statistiskt säkerställda.

Hypotes

Samtliga ovan nämnda undersökningar är observationsstudier som inte räcker för att fastställa ett orsakssamband. Den ledande hypotesen om varför den opastöriserade mjölken har positiva hälsoeffekter är den s.k. ”old friends” teorin. Teorin kan sammanfattas som så att människan, både i den ursprungliga evolutionära miljön och senare i historien fram till relativt nyligen, levt i en miljö som varit betydligt mindre steril och som präglats av bakterier, parasiter och andra ”utmaningar” för immunsystemet, som idag ofta blir hyperaktivt i jakten på de utmaningar (eller gamla vänner) som inte längre finns där. Människan är enligt hypotesen helt enkelt inte byggt för en steril miljö.

Regler om opastöriserad mjölk

Sverige är relativt restriktivt vad gäller försäljning av opastöriserad mjölk, även om vi tack och lov inte förbjudit det helt och hållet. Enligt Livsmedelverkets föreskrifter, LIVSFS 2005:20, är butiksförsäljning inte tillåten, även om butiken ligger i samma inrättning som en mjölkgård. Detta bygger inte på EU:s hygienförordningar (EG nr 852/2004 och 853/2004), dessa reglerar inte producentens direkta leveranser av mindre mängder direkt till konsument. De svenska nationella reglerna tillåter dock en försäljning av 70 liter per vecka, till konsument om konsumenten är närvarande när mjölken fälls upp från behållare. Det svenska systemet innebär betydande svårigheter både för köpare och säljare, och gör dessutom mjölken betydligt dyrare än den annars skulle vara.

Skälet till de restriktiva reglerna är att förhindra smittspridning, vilket är en verklig risk. Reglerna verkar dock något godtyckliga, gränsen på 70 liter verkar bara vara en kopiering av samma gräns i Danmark, vilken införts utan någon specifik riskanalys för svenska förhållanden.

Det ska också tilläggas att allvarliga komplikationer som orsakas av opastöriserad mjölk är relativt ovanliga. Enligt livsmedelsverket rapporterades mellan 1994 - 2024 24 händelser där personer blivit sjuka med mjölk som *trolig* källa och ytterligare 21 händelser med mjölk som *möjlig* källa. Sammanlagt handlar det om ett par hundra personer, inga dödsfall har rapporterat. Det är också tydligt att smittorisken minskat

över tid, sedan 2014 har endast två personer drabbats av hälsokomplikation med mjölken som trolig källa.[7]

Förslag

Flera andra EU-länder, Italien, Frankrike, Österrike, Tyskland, Slovenien, Kroatien, Tjeckien, Slovakien, Litauen, Rumänien samt Schweiz, England, Wales och Nordirland tillåter försäljning via automat, vilket innebär betydligt mindre kostnader och olägenhet för konsument och producent. Det finns inget som tyder på att systemet är sämre ur risksynpunkt jämfört med Sveriges nuvarande regler, så länge säkerhetsföreskrifter, kylning och testning efterlevs. Jag föreslår därför att regeringen ger Livsmedelsverket i uppdrag att modernisera föreskrifterna kring försäljning på så sätt att det blir tillåtet att sälja via automat.

Ludvig Aspling (SD)

[7] Livsmedelsverket 2024, Vetenskapligt underlag - Kvalitativ riskvärdering av patogena mikroorganismer i opastöriserad mjölk.